

STIFTELSEN BERGENS SJØFARTSMUSEUM

Rapport fra

Marinarkeologiske registreringer

Bulandet

Utdyping av Hovdesundet

**Askvoll kommune
Sogn og Fjordane**

Innledning og formål

I perioden 28.09.-02.10. 2015 gjennomførte Bergens Sjøfartsmuseum marinarkeologiske registreringer ved planområde for utdyping av Hovdesundet og nærliggende grunner på Bulandet, Værlandet i Askvoll kommune.

Foranledningen for undersøkelsene var planer oversendt fra kystverket om utdyping av leden inn til Bulandet. Det er nødvendig med utsprenging av berg for å fjerne grunnene. Med hjemmel i Lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner, §§ 9 og 14, ble det derfor fra Bergens Sjøfartsmuseum som vedkommende myndighet, stilt krav om marinarkeologiske registreringer i søknadsprosessen.

Formålet med registreringene var å vurdere reguleringens grad av konflikt med eventuelle marine kulturminner, samt å vurdere det maritime kulturlandskapet i det berørte området.

Undersøkellesområde og bakgrunn

Hovdesundet er en av to sørvendte innseilinger til fiskeforedlingsanlegget på Bulandet. Planområdet ligger ved de grunnere og smalere partier av den østligste av disse to. Bulandet er en unik skjærgård med Kjempenes handelssted og ankringssteder nevnt i eldre losbøker. I forbindelse med sildefisket, fikk handelsstedet skjenkerett i 1740 og det regnes en del trafikk til og fra dette handelsstedet og gjestgiveriet.

Det var også fiskemottak på kjempeneset i forbindelse med sildefisket på 1800-tallet.

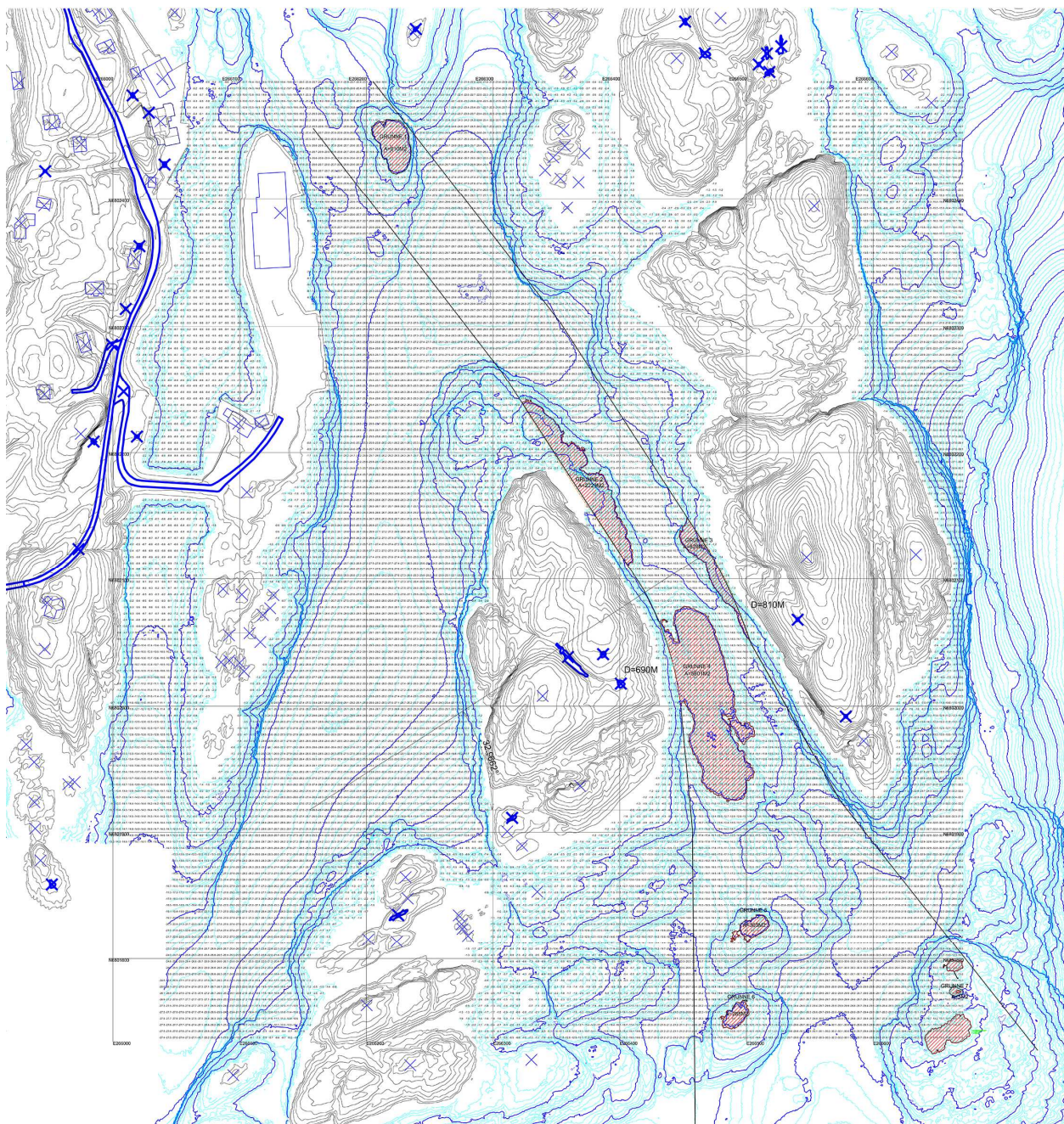
Bulandet har med andre ord vært gjenstand for betydelig maritim aktivitet tilknyttet fisket fra før opprettelsen av handelsstedet og frem til i dag.

En må derfor regne med at maritim ferdsel og aktivitet i området kan ha avsatt spor på sjøbunnen og i landskapet.

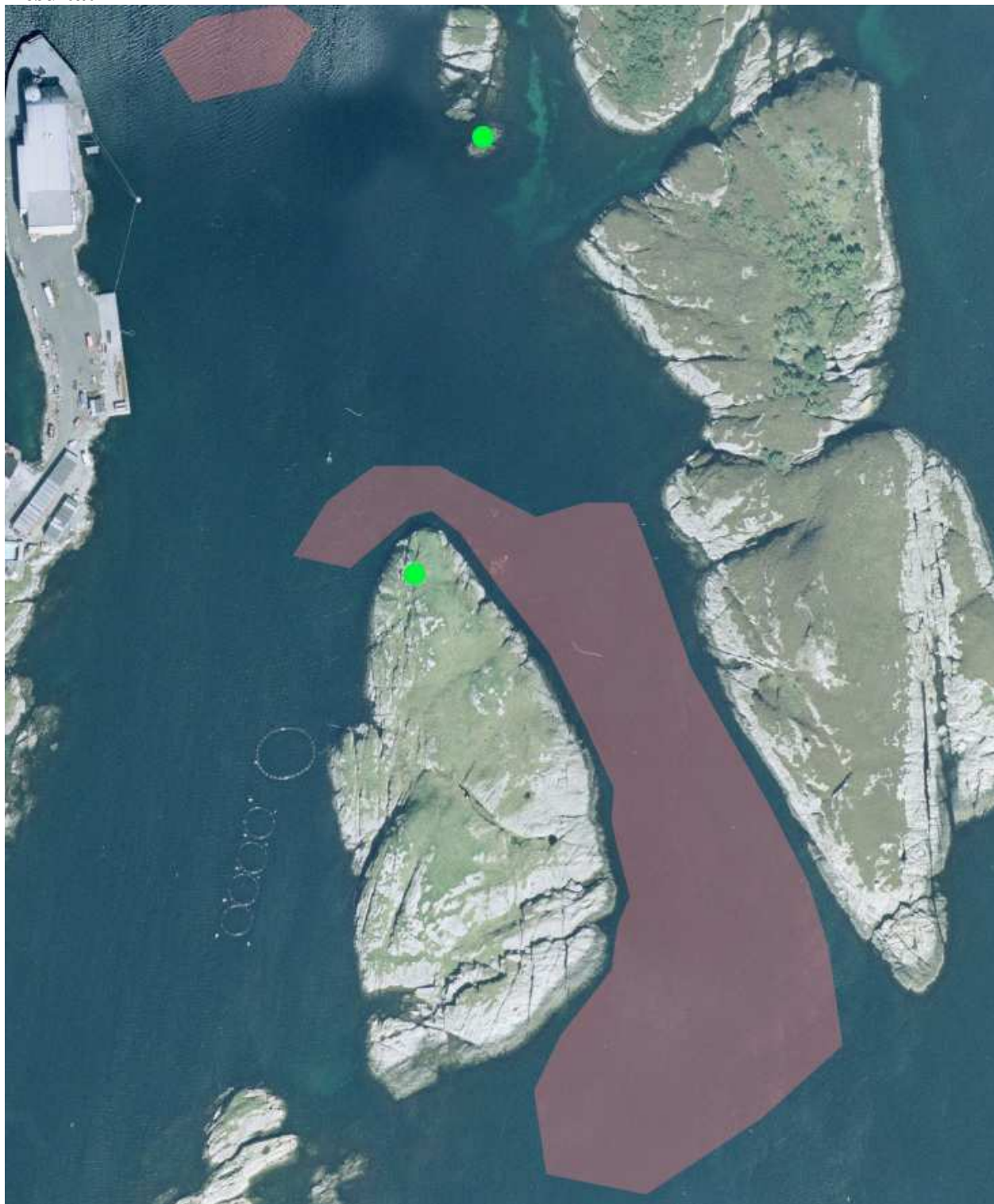
Undersøkelsene

Undersøkelsene ble utført av Eirik Herdlevær Søyland og Tord Kristian Karlsen ved Bergens Sjøfartsmuseum, samt innleid dykker Fredrik Sivertsen. Alle er sertifisert for vitenskapelig dykking (klasse S eller B). Det ble benyttet selvforsynt pusteutstyr (SCUBA) med kommunikasjon mellom dykker og dykkeleder. Redningsdykker sto parat ved dykk.

Som utgangspunkt for undersøkelsene ble det brukt kart fra tiltakshaver. Det ble gjennomført visuelt søk ved bruk av dykker i området og manuell sonding hvor bunnforholdene tillot det. Det ble også gjort overkjøring av enkel sonar.

Figur 1 Planlagte tiltak med fjerning av grunner. Aktuelle områder er uthevet i rødt. Kart: Kystverket.

Resultat

Figur 2 Oversiktskart over undersøkt område markert i rødt og fortøyningsgods markert i grønt. Flyfoto: Norges kartverk.

Det ble observert 2 eldre fortøyningsgods i umiddelbar nærhet av sprengingsområdene. Disse er svært nedbrutt av saltvann, men utfra størrelse er de av typen «Friess» og stammer fra 1800-tallet. Trolig har de blitt brukt til «varping» for å manøvrere seilbåter inn og ut av sundene. Det er særlig to måter fartøyer varper på, enten å føre ut en trosse og feste i et fast punkt, eller ved hjelp av et varpeanker som blir rodd ut til en bestemt posisjon. Så ble fartøyet trukket frem.

Fortøyningsgods Nord

Fortøyningsgods Sør

I en 4 meter dyp renne på vestsiden av Hovdesundet ble det funnet et keramikkfragment fra 1800-tall samt noe porselen fra etterkrigstiden. Disse ble tolket som løsfunn og keramikkfragmentet er hevet og aksesjonsført ved museet.

Sjøbunnen i det undersøkte området bestod av berg med mye tarevekst og lommer av lys skjellsand.

Sikten på lokalitetene var godt egnet for visuelt søk, og til tross for tette tareskoger og værforhold som vanskeliggjorde båtføring, ble undersøkelsen gjennomført på relativt kort tid.

Konklusjon

Under de marinarkeologiske undersøkelsene ved Hovdesundet vil det ikke være kulturminner (§14) som kommer i konflikt med Kystverkets planer.

Tord Kristian Karlsen